

RUTA CIRCULAR DE CONSELL

Patrimoni històric, rural, etnològic, arqueològic

Dificultat	Fàcil	Tipus	Circular
Distància	10-12 km aprox.	Terreny	Carrers urbans, camins rurals i trams asfaltats secundaris
	2 h 30 min - 3 h 30 min		1 h - 1 h 30 min

Aquesta ruta circular proposa descobrir Consell a través del seu patrimoni històric, rural, etnològic, arqueològic i paisatgístic. El recorregut surt del cor del poble i s'endinsa progressivament cap a fora vila, passant per antigues possessions, camins tradicionals, molins, pous, aljubs, ponts històrics i carrers que conserven l'arquitectura popular mallorquina.

Consell és un municipi del Raiguer amb una forta identitat agrícola. El seu paisatge combina vinyes, ametlerars, garroverars, cases de possessió i camins antics que expliquen la relació històrica entre el poble i el camp. La ruta és ideal per fer caminant o en bicicleta i permet conèixer una Mallorca interior, pausada i autèntica.

Itinerari i punts d'interès

1. Plaça Major i Església de Nostra Senyora de la Visitació

La ruta comença a la Plaça Major, el centre històric i social de Consell. Aquest espai resumeix l'essència del poble: la vida quotidiana, les festes, el mercat, les trobades veïnals i el pes de la parròquia dins la història local. Davant la plaça s'aixeca l'església parroquial de Nostra Senyora de la Visitació, principal fita monumental del municipi.

El Catàleg de Protecció del Patrimoni Històric identifica l'església com un conjunt format per l'església, la rectoria i Ca sa Metgessa, situats dins la mateixa illa urbana. L'església ocupa una posició central, amb la façana principal oberta a la Plaça Major i l'absis orientat cap al carrer Vila de Sureda.

Arquitectònicament, la façana principal és una de les imatges més recognoscibles de Consell. Fou dissenyada a finals del segle XVIII per Fra Miquel de Petra, amb estil neoclàssic. Presenta un parament blanc, sòcol de pedra viva, pilastres dòriques de marès, una gran rosassa central, frontó triangular amb rellotge i espadanya superior amb campana. Les cantoneres de carreus encoixinats de marès reforcen la monumentalitat del conjunt.

L'edifici actual combina diferents etapes. El catàleg situa la cronologia del conjunt entre els segles XVI i XX. La fàbrica de principi del segle XX segueix pautes tradicionals, amb reformes posteriors d'inspiració neogòtica. L'interior respon a una planta basilical de tradició gòtica, amb una sola nau de cinc trams, capelles laterals, absis semicircular i voltes de creueria.

A l'interior destaquen la pica baptismal de marbre vermellós datada el 1719, diversos retaules i escultures, i una talla policromada del Sant Crist esculpida per Nicolau Roig l'any 1605. També són rellevants els vitralls d'estil neogòtic i el conjunt de peces litúrgiques conservades a la sagristia.

2. Can Ribas

Des de la Plaça Major, la ruta continua cap a Can Ribas, una de les cases més representatives del Consell vinícola. El catàleg urbà identifica Can Ribas al carrer Muntanya, número 2, amb el codi U-63, i el situa dins el conjunt de béns patrimonials del nucli urbà.

Can Ribas és molt més que una casa tradicional: és una porta d'entrada a la història vitivinícola del municipi. Consell ha estat durant segles un poble vinculat a la vinya, als cellers i a les grans explotacions agrícoles. El Pla de Turisme assenyala la importància de les cases urbanes, les possessions, els cellers i el patrimoni etnològic com a base del producte turístic local.

Arquitectònicament, Can Ribas respon al model de casa senyorial i agrícola del Raiguer: façana de marès i pedra, grans portals, dependències vinculades a la producció i espais que testimonien la relació entre la casa urbana i les terres de fora vila. La seva importància no s'entén només per l'edifici, sinó pel conjunt: la casa, el celler, les vinyes, el camí i la continuïtat agrícola del seu entorn.

És un punt ideal per explicar com la vinya transformà el paisatge i l'economia de Consell, especialment durant els segles XVIII i XIX, quan moltes famílies locals consolidaren la seva activitat al voltant del vi, l'agricultura i el comerç de productes del camp.

3. Camí de Muntanya

El Camí de Muntanya és un dels grans eixos rurals de Consell. El catàleg rústic el recull com a camí catalogat, amb el codi CM-4, i el Pla de Turisme l'inclou entre els béns d'interès paisatgístic i ambiental del municipi.

Aquest camí permet entendre el Consell de fora vila. Durant segles, aquests traçats varen connectar el nucli urbà amb possessions, cases de pagès, molins, pous i terres de cultiu. Per aquí passaven carros, pagesos, traginers i ramats. No era només un camí de pas: era una infraestructura viva que feia possible l'activitat econòmica del municipi.

El document d'itineraris turístics recorda que el Camí de Muntanya està documentat des del segle XVI i que havia format part d'una ruta tradicional de transhumància que anava de la Marina de Lluçmajor fins al Clot d'Almadrà. A Consell, aquests ramats s'aturaven a Son Pontiró i Son Corcó per abeurar les bèsties i descansar.

El valor del camí és també paisatgístic: marges de pedra seca, ametlerars, garroverars, tanques agrícoles i vistes obertes cap a la Serra de Tramuntana. És un dels trams més autèntics de la ruta.

4. Pou de sa Tanca des Oms

El Pou de sa Tanca des Oms és un element essencial del patrimoni hidràulic tradicional de Consell. El catàleg rústic el identifica com a "pou amb capelleta", amb ús actual d'infraestructura hidràulica i estil d'arquitectura popular. Es troba al Camí de Muntanya, envoltat de camps de conreu, especialment garroverars i ametlerars, molt a prop de Son Pontiró i Son Boi.

La seva arquitectura és senzilla però molt valuosa. Presenta una base semicircular coronada per una estructura en forma de capella amb coberta lleugerament cònica. Està construït amb pedra i fang, parcialment aterrat, amb coll de grans peces de pedra viva i un brocal format per una gran peça de pedra. L'interior arriba fins als 15 metres de profunditat i conserva el travesser de fusta del qual penja una corriola. A la base hi ha un abeurador en forma de ferradura fet amb peces de marès.

Aquest pou ens parla d'una Mallorca anterior a les xarxes modernes d'aigua. Era un punt vital per als animals, els treballadors i els camps. La seva presència mostra fins a quin punt l'aigua condicionava l'organització del territori rural.

5. Son Pontiró

Son Pontiró és una de les grans fites rurals de la ruta. El catàleg el defineix com a possessió, amb ús actual en desús i estil d'arquitectura popular. Es troba al Camí de Muntanya, dins el redol de Son Pontiró/Son Biel, i dona nom també a un conjunt d'habitatges aïllats.

La situació de Son Pontiró és especialment atractiva: domina camps de conreu i ofereix grans vistes panoràmiques cap a la Serra de Tramuntana i el Raiguer. El catàleg destaca que es troba en un dels vials més antics i importants del terme, envoltada per altres elements catalogats com Son Boi, Can Magranó i el Pou de sa Tanca des Oms.

El conjunt arquitectònic és molt complet. Està format per cases dels senyors, cases dels amos, carrera, clastra, celler, tafona, dependències auxiliars, cisternes i jardí. S'organitza a partir d'un buc en forma d'O que envolta la clastra. El cos principal, orientat a migjorn, té tres plantes i dos aiguavessos; la planta baixa corresponia a la casa dels amos i la planta noble a la casa dels senyors.

La possessió mostra perfectament l'organització social i productiva del camp mallorquí: senyors, amos, jornalers, animals, celler, tafona, hort, estables i espais de transformació agrícola conviuen dins un mateix conjunt. Son Pontiró no és només una casa: és una petita unitat econòmica i social del passat rural de Consell.

6. Son Pol

Son Pol apareix al catàleg rústic com a casa de pagès, amb el codi SR-16. Aquest punt permet explicar una altra escala del món rural: no la gran possessió senyorial, sinó la casa de pagès vinculada a una explotació més familiar i directa.

Aquest tipus d'habitatge era la base de moltes petites economies agrícoles de Mallorca. Hi conviuen l'espai domèstic, els animals, les eines, els magatzems i les terres de conreu.

Arquitectònicament, les cases de pagès de Consell solen respondre a l'arquitectura popular: murs de pedra i fang, coberta de teula àrab, obertures petites, dependències auxiliars i una relació directa amb la carrera o l'espai exterior de treball.

Son Pol ajuda a entendre que el patrimoni de Consell no es limita als grans monuments. També formen part de la seva identitat les cases senzilles, les explotacions familiars i les arquitectures anònimes que varen sostenir la vida pagesa durant generacions.

7. Aljub de Son Pontiró

L'Aljub de Son Pontiró, també anomenat aljub de cas Torrer, figura al catàleg rústic com a element hidràulic amb el codi AL-2. Aquest element completa la lectura de Son Pontiró com a possessió autosuficient.

Els aljubs eren dipòsits destinats a recollir i conservar l'aigua de pluja, imprescindible per al consum, el bestiar i determinades tasques agrícoles. En zones rurals com Consell, on l'aigua superficial no sempre era abundant, aquestes infraestructures eren vitals.

Arquitectònicament, els aljubs mallorquins solen presentar murs gruixats, coberta de volta o estructura protegida, sistemes de captació i conducció d'aigua, i una integració molt precisa dins el conjunt agrícola. Són un exemple de sostenibilitat tradicional: aprofitar l'aigua quan plou per garantir-ne la disponibilitat durant els mesos secs.

8. Caseta des Vinyet de Can Ribas

La Caseta des Vinyet de Can Ribas apareix al catàleg rústic com a caseta, amb el codi CA-1. Aquest petit element és molt important per entendre el paisatge de la vinya.

Les casetes agrícoles servien com a refugi temporal, lloc per guardar eines, espai de descans per als jornalers i suport a les feines del camp. No tenien la monumentalitat de les possessions, però eren imprescindibles dins l'organització quotidiana de l'agricultura.

La seva vinculació amb Can Ribas reforça el relat vitivinícola de la ruta. El Vinyet no era només un topònim: era un espai productiu, una geografia del vi, una manera d'ordenar el camp segons les necessitats de la vinya.

9. Molí d'Enmig i Molí des Vinyet

Els molins són dos dels elements més identificables del patrimoni etnològic mallorquí. El catàleg rústic identifica el Molí des Vinyet o d'en Nadal com a molí de vent fariner, amb el codi MO-1, i el Molí d'Enmig o d'en Tonet com a molí de vent fariner, amb el codi MO-2.

El document turístic descriu aquests molins com antics molins de vent fariners. En el cas del Molí d'Enmig o d'en Tonet, indica que fou molt ampliat i reformat durant el segle XX. Conserva la torre cilíndrica situada sobre la casa del moliner, amb accés exterior des de l'envelador i escala de caragol interior, però no conserva la maquinària ni les antenes.

Aquests molins recorden la importància dels cereals i de la farina dins l'economia tradicional. Abans de la industrialització, el molí era una infraestructura essencial: transformava el gra en aliment i articulava bona part de la vida agrícola. Les torres cilíndriques, encara visibles dins el paisatge, funcionen avui com a fites visuals i com a memòria de la Mallorca pagesa.

10. Es Vinyet

Es Vinyet és un dels espais més suggeridors de la ruta perquè el seu nom ja ens parla de la vinya. El catàleg rústic identifica Es Vinyet com a possessió amb el codi SR-11, i el catàleg urbà recull també Can Pàmpol o es Vinyet Petit com a casa de pageses situada al carrer Vinyet, número 13.

El catàleg urbà descriu Es Vinyet Petit com una casa situada en una zona pràcticament retirada del nucli urbà, caracteritzada pel seu valor paisatgístic, pels camps d'ametlers que l'envolten i per les grans vistes cap a la Serra de Tramuntana.

Arquitectònicament, el conjunt està format per cases amb carrera, dependències auxiliars, cisterna i hort d'ametlers i tarongers. Les cases són de dues plantes, amb coberta de teula àrab i frontis de pedra i fang. Hi destaca un portal principal rodó amb dovelles de marès, brancals de pedra viva, petites finestres amb peces de marès i una portassa d'arc escarser.

Es Vinyet permet entendre la transició entre poble i camp: un espai encara proper al nucli urbà, però plenament vinculat al món agrícola.

11. Placeta des Pou

La Placeta des Pou és un dels espais urbans més representatius del patrimoni hidràulic popular de Consell. El catàleg urbà recull diversos elements a la Placeta des Pou, i el catàleg rústic identifica el "Pou i sinya de la placeta des Pou" com a bé etnològic.

Aquest punt explica com l'aigua estructurava també la vida dins el poble. Els pous urbans no només servien per abastir les cases: eren espais de trobada, conversa i relació veïnal. La sinya, associada al pou, ens remet als sistemes tradicionals d'extracció i aprofitament d'aigua.

La Placeta des Pou conserva aquest valor de petita escala: un racó urbà on el patrimoni no és monumental, sinó quotidià. És precisament aquesta quotidianitat la que dona autenticitat a la ruta.

12. Son Bet

Son Bet figura al catàleg rústic com a possessió amb el codi SR-4. És una de les possessions destacades dins el patrimoni rural de Consell i forma part del conjunt de cases de fora vila que el Pla de Turisme identifica com a recursos patrimonials del municipi.

Com a possessió, Son Bet s'ha d'entendre com una unitat agrícola tradicional: cases, terres, dependències de treball, espais per als animals i àrees de conreu. Aquest tipus de conjunts organitzaven la vida econòmica fora del nucli urbà i permetien explotar el territori de manera estructurada.

El seu interès turístic rau en la lectura del paisatge: la relació entre la casa, els camps, els camins i el sistema agrícola tradicional. Son Bet mostra la importància de les possessions com a vertebradores del territori mallorquí.

13. Necròpolis d'Es Velar

La Necròpolis d'Es Velar és un dels punts arqueològics més rellevants de la ruta. El catàleg rústic recull Es Velar com a jaciment arqueològic, amb el codi JA-2.

El document d'itineraris turístics recorda que la presència humana a Consell es pot datar entre el 800 i el 500 aC, i que les restes arqueològiques del terme demostren una ocupació intensa del territori des d'èpoques antigues.

El Pla de Turisme explica que durant l'època romana es constata la continuïtat del poblament per la troballa de restes de terrissa a la zona de Consell i del Raiguer. També assenyala que els jaciments de Masnou, Son Pontiró, Son Braó i Es Velar formen part de la Carta Arqueològica.

Aquest punt connecta la ruta amb la Consell més antiga. Abans de les possessions, dels molins i dels camins medievals, aquestes terres ja eren habitades i utilitzades. Es Velar permet incorporar al relat turístic la dimensió romana i arqueològica del municipi.

14. Pont Trencat

El Pont Trencat és un dels elements més evocadors de la ruta. El catàleg rústic el identifica com a pont catalogat, amb el codi OP-3.

El document d'itineraris turístics aporta una dada molt important: el Pont Trencat ja està documentat al segle XVI. Es troba al Camí des Raiguer, en el límit del terme de Consell, dins una àrea recreativa. El seu nom prové del fet que, al llarg de la història, sovint quedava inutilitzat o malmès per les torrentades.

Aquest pont és una peça clau per explicar les comunicacions tradicionals. Abans de les carreteres modernes, els ponts permetien salvar torrents i mantenir connectades les possessions, els camins i els pobles. El Pont Trencat conserva aquesta memòria de camí antic, d'aigua i de territori.

15. Pont des Carril

El Pont des Carril forma part del patrimoni ferroviari de Consell. El catàleg rústic el recull com a pont, amb el codi OP-2.

Aquest punt marca el pas cap a la modernitat. Si el Pont Trencat parla dels camins antics, el Pont des Carril parla de l'arribada del tren i de la transformació de la mobilitat a Mallorca. El ferrocarril va canviar la manera de transportar persones, mercaderies i productes agrícoles.

El pont és, per tant, una infraestructura funcional, però també un testimoni històric: recorda el moment en què Consell quedà integrat dins una xarxa de comunicacions més àmplia, connectant el poble amb Palma, Inca i la resta del Raiguer.

16. Estació Consell-Alaró

L'Estació Consell-Alaró és una altra peça destacada del patrimoni ferroviari. El catàleg rústic la identifica com a estació ferroviària amb el codi OP-1.

La ruta turística situa l'estació com un element essencial per entendre el desenvolupament contemporani del municipi. Amb l'arribada del ferrocarril al segle XIX, Consell va guanyar connexió, mobilitat i possibilitats comercials. El tren facilità el transport de productes agrícoles, especialment vi, cereals i altres mercaderies, i acostà el poble als grans centres econòmics de l'illa.

Arquitectònicament, les estacions ferroviàries mallorquines d'aquest període solen respondre a una tipologia funcional i sòbria: edificis de planta rectangular, façanes ordenades, obertures regulars i espais diferenciats per a viatgers, personal ferroviari i mercaderies.

17. Son Manyes

Son Manyes apareix al catàleg rústic com a casa rural, amb el codi SR-5. Aquest punt completa la lectura de les diferents formes de poblament rural de Consell.

A diferència de les grans possessions, una casa rural com Son Manyes representa una escala més domèstica i vinculada directament a l'explotació agrícola familiar.

La seva importància és paisatgística i històrica: ajuda a entendre com el terme municipal no era només un conjunt de grans finques, sinó també un mosaic de cases, camins, camps i petites explotacions que donaven vida al territori.

18. Creu de Terme

La Creu de Terme és un element de gran valor simbòlic. El catàleg rústic la identifica amb el codi CR-1.

Les creus de terme marcaven tradicionalment les entrades, sortides o límits dels nuclis urbans. Tenien una funció religiosa, protectora i identitària. Donaven la benvinguda al viatger, delimitaven l'espai del poble i expressaven la presència de la comunitat cristiana dins el territori.

Aquest tipus d'elements, encara que sovint petits, són molt importants en el paisatge patrimonial mallorquí. La seva lectura permet entendre la relació entre camí, territori i espiritualitat popular.

19. Carrer Roser

El Carrer Roser està catalogat com a bé paisatgístic i ambiental. Aquest carrer conserva l'atmosfera dels nuclis tradicionals mallorquins: alineació de façanes, cases entre mitgeres, portals de marès, finestres verticals, teula àrab i una escala urbana pensada per a la vida quotidiana.

El catàleg urbà recull diversos edificis protegits en aquest carrer, com l'antic convent de les Monges Agustines i diverses cases tradicionals.

Passejar pel Carrer Roser és tornar al Consell dels segles XIX i XX, quan el poble creixia amb cases populars senzilles però molt coherents arquitectònicament. És un tram ideal per observar detalls: ràfecs, brancals, persianes, portals i proporcions de façana.

20. Ca sa Madona de Son Corcó

Ca sa Madona de Son Corcó és un conjunt destacat dins el nucli urbà. El catàleg urbà recull el Cellar de Ca sa Madona de Son Corcó i diverses cases associades al mateix nom, situades al carrer Metge Antoni Morei.

Aquest punt és especialment interessant perquè connecta el món urbà amb el món de les possessions. El nom de Son Corcó remet a una de les finques històriques de Consell, i la presència d'un celler dins el nucli mostra la importància de la transformació agrícola dins el poble.

El document d'itineraris turístics explica que les cases de Son Corcó es documenten per primera vegada l'any 1600, tot i que les edificacions actuals són resultat d'una gran reforma del segle XIX. Durant el segle XVIII, Son Corcó passà a ser propietat del col·legi de Monti-sion, de la Companyia de Jesús; posteriorment fou adquirida per l'honor Joan Moià Vidal, moment en què també fou coneguda com Son Moià dels Enegistes. Es conserva l'antic cup i hi ha referències de l'existència d'una antiga tafona.

Aquest punt és perfecte per explicar com Consell combinava habitatge, agricultura, cellers i memòria familiar dins el mateix teixit urbà.

21. Carrer Mussol

El Carrer Mussol apareix relacionat amb el patrimoni paisatgístic i ambiental del municipi. El catàleg rústic identifica el carreró del carrer Mussol com a bé paisatgístic i ambiental, amb el codi PA-5.

El seu interès no rau en un únic gran edifici, sinó en el conjunt: l'amplada del carrer, les façanes, les alineacions, els materials, els portals i la sensació d'espai antic. Aquests carrers són importants perquè conserven la trama urbana tradicional del poble.

La ruta guanya aquí un caràcter més íntim. Després de passar per grans possessions, ponts i camins, el recorregut retorna al Consell quotidià: cases populars, carrers estrets i arquitectura domèstica.

22. Carrer Nou

El Carrer Nou està catalogat com a bé paisatgístic i ambiental amb el codi PA-2. Aquest carrer permet observar el creixement urbà de Consell i la consolidació de l'arquitectura popular del segle XIX.

El catàleg urbà mostra que al carrer Ferrer o Nou hi ha diversos immobles catalogats, com Ca na Toia, Can Bolles, Can Pipella, Can Moranta i altres cases tradicionals.

Aquestes cases comparteixen trets característics: planta rectangular, dues altures, façanes alineades al carrer, portals i finestres de marès, coberta de teula àrab i proporcions verticals. El catàleg descriu, per exemple, Can Bolles com una casa urbana del darrer terç del segle XIX, amb paredats de pedra i fang, petites pedres rodones incrustades, obertures simètriques i finestres de proporció mallorquina rectangular vertical.

El Carrer Nou és, per tant, un dels millors punts per explicar l'arquitectura popular urbana de Consell.

23. Final a la Plaça Major

La ruta acaba novament a la Plaça Major, tancant un recorregut circular que permet llegir Consell com un gran museu a l'aire lliure. En pocs quilòmetres, el visitant passa del temple parroquial al món de les possessions, dels pous i aljubs als molins, dels camins de transhumància als ponts ferroviaris, dels jaciments romans als carrers populars del segle XIX.

És una ruta fàcil, però molt rica en contingut. Ideal per descobrir una Mallorca interior, pausada i autèntica, on el patrimoni no es presenta com una peça aïllada, sinó com un paisatge complet: poble, camp, aigua, pedra, vinya, camins i memòria.

Fonts documentals utilitzades

Aquest document s'ha elaborat a partir del contingut generat en la conversa i de la informació extreta dels documents adjunts aportats: Catàleg de Protecció del Patrimoni Històric de Consell. Volum 1. Arquitectura del nucli urbà. Ajuntament de Consell, GAAT, octubre de 2012.

Catàleg de Protecció del Patrimoni Històric de Consell. Volum 2. Arquitectura en sòl rústic, etnologia, arqueologia i resta d'elements catalogats. Ajuntament de Consell, GAAT, octubre de 2012.

Itinerari per Consell / Visit Consell. Ajuntament de Consell.

Pla d'Estratègia Turística del Municipi de Consell, 2024.

CASTELLANO

ENGLISH

DEUTSCH

